

Déri Balázs

Notker Wolf templomszentelési homíliájának retorikai elemzése

Rögtön soroljuk csak a primás apát templomszentelési homíliájának fő erényeit! Az értelemre, akaratra, szívre egyaránt ható beszéd egyes, írásban bekezdésekkel jelzett kisebb egységei logikusan következnek egymás után, sőt egymásból; de, bár nem feltűnően, mégis világosan jelezve, nagyobb összefüggő tematikai egységek szerveződnek benne. Modernkedő szövegi és kulturális utalások helyett egyszerűen s tisztán a bencés szerzetesi hivatás szövegi alapjaira, a Bibliára és a benedeki Regulára hivatkozik. A szónok hivatalához méltóan komoly és ünnepélyes, de egyetlen gesztusában sem patetikus; inkább visszafogott. Hangja bizalmaskodás, leereszkedés nélküli. Apáti, vagyis atyai.

A bevett hármas tagolás, amely a nyugodt erővel, céltudatosan előre haladó beszéd befogadójának időérzékét nem csalja meg, biztonságot ad: külön jelzések nélkül is tudjuk, hol tartunk.

Az első rész, melyet a három isteni erény (1K 13,13) tagol, egyben ki is jelöli a rész méretét, az alkalomhoz illően a templomról mint épületről szól. És végre mint művészeti alkotásról is! Jól esik hallani a nagy vizek zúgását az egyházi kultúra sivatagos évtizedei után. Az olcsó, a hitvány, a mesterséges termék antikultúrája után most —a megbecsült sok évszázados és a legjobb kortárs művészet találkozásakor megilletődött embernek— jól esik hallani az egyértelmű kiállást a nemes (és természetesen: igen drága), értékes, természetes, de szellemileg megmunkált anyag esztétikuma mellett. Végre, végre nem intés jár a „pazarlásért”, hanem dicséret a pazar szépségért. Az isteni szépségért.

A második egységnek, melyet a benedeki Regula idézetei határoznak meg, témája a templomban élő-imádkozó, a Regula alá zárt szerzetesi közösség, de amely éppen a Regula lelkiületében nyitott a vendégszeretet gyakorlására, tehát befogadó; emlékszik arra —a páli lekciónál is—, hogy egykor „vendég és jövevény” volt. A második egység a zártság és a nyitottság együttesen megvalósítandó követelményei szerint oszlik két részre.

A harmadik rész, melyben a lekciónbeli, páli és a benedeki szövegek összefonódnak, a közösségben élő, egyedi emberre összpontosít, akinek egyénisége nehézségeket is okozhat a közösségben, aki a közösségben is lehet magányos, és aki megmunkálásra szorul, hogy beépüljön Istennek a Krisztusra alapozott templomába. A primás apát bizonyosan nem véletlenül, nem csak vezetői tapasztalatai alapján beszél illeszkedési nehézségekről; tapintatosan érzékelteti: a templom felújításával párhuzamosan a magyar kongregáció és egyes részei újraelleszkedésének nehéz folyamata is zajlik. A szeretet isteni erénye képes templommá, szent és megszentelő helyé egybentartani az egyedi köveket.